

SLOVENSKA MODERNA

□ Razvoj industrije in razvoj (elektrika, avtomobili, telefon, letala, volitve)
gospodarski, družbeni, politični

□ Izselseljevanje cele Evrope v Južno Ameriko (plantaže) – gospodarski razlogi

□ 2 politična tabora: liberalci in klerikalci

□ imperialistična politika – vodi v vojno (Nemčija želi kolonije)

☛ Slovenci v Avstro-Ogrski monarhiji, vodi jo Franc Jožef I.

☛ Nacionalna nasprotja (en narod privilegiran, ostali podrejeni) – upanje, iskanje rešitev za rešitev naroda

☛ Združevanje Jugoslovanskih narodov – različni načrti

1.narodi, ki bi živeli v sklopu monarhije

2.zlitje narodov v en narod (novoilirci)

3.Cankarjev koncept – federalistična republika (obdržimo jezik in kulturo)

👉 Moderna – pretrganje s tradicijo

👉 1899-1918 (Župančič:Čaša opojnosti, Cankar:Erotika – konec I.svetovne vojne, Cankarjeva smrt)

👉 Po Prešernu je to 2.veliko obdobje književnega ustvarjanja (več ustvarjalcev)

👉 Literarne smeri.

1.novoromantika- čustva, domišljija, nove snovi iz preteklosti

2.simbolizem – izražanje misli in čustev s simboli

3.impresionizem – gre za vtise, o zunanjem in notranjem svetu, v ospredju so čustva, narava

👉 Predstavniki: Ivan Cankar, Izidor Cankar, Josip Murn Aleksandrov, Dragotin Kette, Oton Župančič

👉 Soustvarjalci (nagibali so se tudi k realizmu in naturalizmu): Fran Govekar, Fran Miličinski, Fran S. Finžgar, Zofka Kvedrova

👉 Literarne vrste:

1.pesništvo – ljubezenska, domovinska, socialna (gazela, sonet, svobodna pesniška oblika)

2.dramatika – meščanska, proletarska (tragedija, komedija, satirična komedija, farsa)

3.pripovedništvo – ljubezenska, nacionalna, politična (roman, novela, črtica, povest, satira)

Dragotin Kette (Prem pri Ilirski Bistrici – Ljubljana)

- Zgodaj izgubil starše, umrl za jetiko v Cukrarni

- Ljubljansko obdobje (zadruga), novomeško obdobje (Angela Smolova – spiritualna, neuresničena ljubezen), tržaško obdobje (čutna, senzualna ljubezen)

- Po prešernu najboljši sonetist

- 1900 izide pesniška zbirka Poezije.

- Pesništvo: ljubezenska, refleksivno-filozofska, življenjsko izpovedna

Na molu San Carlo

Tema: prebujena – senzualna ljubezen

Snov: avtobiografska

Na trgu

Tema: ljubezenska

Snov: novomeško okolje in avtobiografska

Slog: impresionističen

Zvrst: podoknica oz. serenada

Motivi: luna, vodnjak, veter, bronena kotanja, hrepenenje, nemirna duša

Josip Mum Aleksandrov (Ljubljana – Ljubljana)

- nezakonski sin služkinje, ki ga da v rejo na kmete (velik vpliv nanj)
- uradnik v Ljubljani, umre za jetiko v Cukrarni
- epitaf!
- Pesništvo: ljubezenska, življenjsko izpovedna, kmečka (zbirka pesmi Pesmi in romance)

Pesem o ajdi

Slog: prehod iz impresionističnega v simbolizem

Simboli: ajda(življenje, lepota) – čarovnica (zlo, smrt)

Tema: bivanjska (življenje – smrt)

Zvrst: kmečka pesem

Ivan Cankar (Vrhnika – Ljubljana)

- rojen v hiši na klancu – najrevnejši del Vrhnike (velik vpliv nanj)
- 1.slovenski poklicni pisatelj
- imel predavanja o slovincih in jugoslovanih – zaprt!
- Umrli – pretres možganov, prehlad, pljučnica....
- Pesništvo: najprej pod vplivom Aškerca, nato pa pod vplivom modernejših struj = prvine **naturalizma** (okolje, dednost) in zlasti **dekadence** (velemestno življenje, nočna ulica, sobane, prostitutke, to življenje doživlja kot nekaj strahotnega po drugi strani pa omamnega in bolnega)
- Pripovedništvo: visoko umetniško. Poglavitna vprašanja narodnega, družbenega, socialnega in osebnega življenja (črtica, roman, novela, satira, drama)... Vsebina je ljubezenska, psihološka, moralna, politična in socialno kritična
- Jezik in slog: poetičen slog – okrasni pridevki, metafore, prisposode. Prozni stavek je ritmično izrazit

Na Klancu

Motiv: luč (rešitev iz revščine), tek za klancem (tek za boljšim življenjem) – je naturalističen

Tema: novoromantična

Stil: impresionističen

Martin Kačur

Slog: impresionističen (metafore, okrasni pridevki, čutne zaznave)

Ideja: izobrazba naroda, ki bi postal bolj izobražen in posledično svoboden

Poanta: čeprav je človek, ki se bori za svoje ideje propadel, jih lahko uresničijo drugi

Kurent

Slog: menjavanje realističnih podob s simboli

Tema: socialna (beda, siromaki, proletariat, izseljenci), nacionalna (narod)

Motivi: popotnik, senca smrti, proceija, hrib, kurent: zlodej

Zvrst: povest – himna slovenski zemlji in njenemu jeziku

Simboli: senca (temna vizija smrti domovine, razmere človeka – izseljevanje), godec s harmoniko (optimizem, prinaša popravo krivic, uteho), zarja (lepše življenje)

Hlapec Jernej in njegova pravica

Tema, snov: duševna drama in tragedija Jerneja (jernejeva pravica – si zasluži zemljo, ker je na njej delal celo življenje, sitarjeva pravica – jerneju je plačeval, torej mu ni nič dolžan)

Slog: svetopisemski (govorijo stvarno, Jernejev govor je slovesen, vzvišen – sklicuje se na Boga)

Jezik: vzkliki, nagovo, retorična vprašanja, kontrasti, inverzije, paralelizmi

Hlapci

Snov: družbena satira razmer na slovenskem ozemlju v tem času, boj za oblast med klerikalci in liberalci

Tema: konflikt med posameznikom in oblastjo

Motivi: volitve, učitelj, župnik, učiteljstvo, delavstvo, odnos mati:sin

Jezik in slog: realistične in naturalistične prvine, metonimije, metafore, prispodobe

Ideja (1.del – oportuniem liberalnega učiteljstva, 2.del – Jermanova muka zaradi mamine smrti in bolezni – na meji tragičnega)

Kostanj posebne sorte

Zvrst: črtica

Simboli: zlati hrošč, črna jama, kostanj

Slog: ekspresionističen (izpis iz sebe)

Gospod stotnik

Simboli: stotnik (smrt), fantje (življenje), dvorišče (temačnost)

Tema: naturalistična, realistična

Podobe iz sanj

Ideja: o pomlajenju in vstajenju s pomočjo trpljenja in smrti

Motiv: vojna – kolektivno trpljenje, umiranje in smrt celega naroda

Jezik in slog: dolgi stavki, simbolika, veliko prilastkov. Simbolizem doseže vrhunec – vse dobiva prenesen pomen.

Oton Župančič (Vinica v Beli Krajini – Ljubljana)

- učitelj, dramaturg, arhivar, politik, častni doktor ljubljanske univerze, prevajalec
- pisal je filozofsko liriko, socialno, nacionalno in zgodovinsko tematiko, pa tudi za otroke
- objavljaj pod imenom Anton Pesnik
- na njegovo ustvarjanje je vplivala Bela krajina s svojimi običaji
- pesniške zbirke: Čaša opojnosti, Čez plan, Samogovori, V zarje Vidove, Zimzelen pod snegom

Ti skrivnostni moj svet

Tema: ljubezenska

Jezik: nagovori, vzkliki, dekadenca (slast, želja, ugodje), epifora, refren

Črtica je najkrajša zvrst brez zaokrožene zgodbe. V središču je kak dogodek, pripetljaj, izsek iz življenja (poudarek na razpoloženju, doživljanju, položaju literarne osebe). V njej ne nastopa veliko oseb, ponavadi ena in nekaj stranskih

Satira je literarno delo, ki s posmehom napada socialno in moralno škodljive ideje, pojace in osebe, da bi jih razvrednotilo.

Sintetična dramska tehnika – dogodki si sledijo logično in vzročno. Dramsko dogajanje se skoraj v celoti razvija na odru, pred očmi gledalcev in le malo dogodkov, ki povzročajo potek dogajanja, je postavljenih v preteklost.